महात्मा फुले सामाजिक व शैक्षणिक विकास मंडळ संचलित ,

महात्मा फुले शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय,

धुळे रोड, ता.चाळीसगाव, जि. जळगाव.

बी.एड. (प्रथम वर्ष)

शैक्षणिक वर्ष (२०२२- २०२३)

विद्यार्थी शिक्षकाचे नाव :- यशोद गौतम प्रकाश

रोल नं. :- १६

विषय :- PE 2 - समकालीन भारतीय शिक्षण आणि लिंगभाव, विद्यालय व समाज.

प्रात्यक्षिक विषयाचे नाव :- राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२०

मार्गदर्शक प्राध्यापकाचे नाव :- प्रा. अनिता पवार

प्राध्यापकाची सही

CamScanner

प्रमाणपत्र

प्रमाणीत करण्यात येते की , बी.एड. प्रथम वर्ष विद्यार्थी यशोद गौतम प्रकाश रोल नं. १६ यांनी शैक्षणिक वर्ष २०२२-२३ मधील पेपर PE-2 समकालीन भारतातील शिक्षण आणि लिंग,शाळा व समाज या विषयांतर्गत प्रात्यक्षिक कार्य महात्मा फुले शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, चाळीसगाव या अभ्यास केंद्रात विषय प्राध्यापकांच्या मार्गदर्शनाखाली यशस्वीरीत्या पुर्ण केले आहे.

या करीता प्रमाणपत्र देण्यात येत आहे.

ठिकाण - चाळीसगाव

दिनांक - 31/03/2023

R. Pawar

विषय प्राध्यापक

CS CamScanner

अनुक्रमाणिका

क्र.	अनुक्रमाणिका	पृष्ठ क्र.
१.	प्रस्तावना.	
२.	भारतीय शिक्षण आयोग.	
३.	नवीन शैक्षणिक धोरणांची पार्श्वभूमी.	
४.	कार्यपद्धती.	
५.	शिफारसी.	
६.	सदस्या स्थितीमधील उपयोजन.	
७.	विद्यार्थी शिक्षकांचे अभिप्राय.	
८.	ऐतिहासिक पार्श्वभूमी.	
९.	समितीचे सदस्य.	
१०.	सद्स्य स्थितीमधील उपयोग आणि उपयोजन.	
११.	कार्यपद्धती.	
१२.	महत्वाचे मुद्दे.	
१३.	उच्च शिक्षण.	
१४.	संदर्भग्रंथ	

FOR EDUCATIONAL USE

CamScanner

प्रस्तावना

मानवाला आपल्या क्षमता वापरता येण्यासाठि समान आणि विकसित करण्यासाठि तसेच राष्ट्रीय विकासाला चालना देण्यासाठि शिक्षण हा पाया आहे. भारताच्या सातत्यपुर्ण प्रगतीसाठि आणि आर्थिक विकास सामाजीक न्याय आणि समानता. शास्त्रीय प्रगती, राष्ट्रीय एकात्मता आणि संस्कृती-चे जतन या क्षेत्रांमध्ये वैश्विक पातळीवर नेतृत्व करण्या-साठि सर्वांना दर्जेदार शिक्षण उपलब्ध करुन देणे महत्वाचे जागाच्या दिशासाठि आपल्या देशातिल समृद्ध प्रतिमा आणि संसाधनांचा पुरेपूर वापर करण्याकरता उच्च दर्जाचे लोकां च्या भारतामध्ये असेल आणि त्या सर्वांना चांगल्या गुणवत्तेच्या शिक्षणाच्या संधी पुरवण्याच्या आपल्या क्षमतेवर आपल्या देशाचे भविष्य ठरेल.

भारताने 2015 मध्ये स्वीकारलेल्या शाश्वत-विकासाच्या कृती कार्य कृत्याच्या उद्दीष्ट 2030 मध्ये जागतिक शिक्षण विकास (SDGA4) कृती कार्यक्रम समाविष्ट असुन हे 2030 च्या कृती सर्वांसाठि समावेश आणि समान गुणवत्ते नात्याने रचना करणे आवश्य क्षेत्रांमध्ये नेतृत्व करायचे असेल आणि पुढिल काही वर्षात आणि दशकात आप-ल्याकडिल मोठ्या प्रमाणात प्रतिभेचा खरोखर पुर्ण वापर करुन पुन्हा एक आघाडिचा आपल्या देशात आपल्या संशोधन लक्षणीय विस्तार करावा लागेल आणि विविध क्षेत्रांमध्ये उत्पादन करावे. आज कोणालाही देशाच्या आर्थिक बौद्धि सामाजिक पर्यावरणीय आणि तांत्रीक आरोग्यासाठि आणि प्रगतीसाठि संशोधनाचे महत्व पुर्ण कधीही नव्हते इत वापरले आहे.

भारताला आज ज्या सामजिक आव्हानांचा साम करयचा आहे. उद्या. आपल्या सर्व नागरीकांसाठि पिण्याच्य

स्वच्छ पाण्याची उपलब्धता आणि स्वच्छता दर्जेदार शिक्षण आणि हवेची गुणवत्ता उर्जा आणि पायाभूत सुविधा. त्यासाठी केवळ प्रगत विज्ञान आणि तंत्रज्ञानावर आधारित दृष्टीकोणाची आणी उपायांची गरज सामाजिक शास्त्रे आणि मानव शास्त्रे या देशातिल विविध सामाजिक सांस्कृतीक पर्यावरणीय आकांक्षाच्या समतोल व देशाची प्रगतीची गरज आहे.

CamScanner

* भारतिय शिक्षण आयोग *

भारतीय शिक्षणआयोग पंतप्रधानांच्या अध्यक्षतेखाली राष्ट्रीय शिक्षण आयोग किंवा नॅशनल एज्युकेशन कमिशन ची स्थापना करण्यात येईल. हा आयोग भारतातील शैक्षणिक दुर दृष्टीचा परिरक्षक असेल.

सन 2030 पर्यंत पुर्ण शाळा ते माध्यमिक स्तरापर्यंतचे शिक्षण हे दुरदृष्टीचा परिरक्षक आहे. 10+2 ची सद्य शिक्षण प्रणाली नविन सुधारित 5+3+3+4 रचनेद्वारे अनुक्रमे 3-8-11, 11-14 आणि 14+18 वयोगटातील परस्पर बदली जाईल या प्रनालीमध्ये वर्षाचे शिक्षण तीन वर्ष अंगणवाडी किंवा पुर्व शालेय शिक्षणासह असेल.

दहावी आणि बारावीच्या बोर्ड परिक्षा अधिक सुलभ केल्या जातील तसेच ऐकण्याऐवजी मुख्य कार्यक्षमतेवर अधिक भर दिला जाईल सर्व विद्यार्थ्यांना परिक्षा धोरण सर्व साधारण पणे यांच धोरणांमध्ये 1992 च्या लर्निंगशाप सरकारने बदल सुचविला आणि काही सुधारणा केल्यात.

CS CamScanner

नविन शैक्षणिक धोरणांची पार्श्वभूमी :

2015 मध्ये स्मृती इराणी मनुष्यबळ विकास मंत्री होत्या. त्यांनी नव्या शैक्षणिक सुधारणा मान्य-करण्याच्या दृष्टीकोनातून ऑक्टोबर 2016 मध्ये धोरण मांडले यावर जनतेकडून सुधारणा मागवण्यात आल्या, मात्र हे धोरण मंजूर होऊ शकत नाही. या धोरणा-निर्मितीचे प्रमुख टी. एस सुब्रमन्यम हे होते.

* केंद्रीय मंत्रिमंडळाचे नवीन राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण [NEP] 2020 ला मंजूरी दिली आहे. ज्याला उद्देश भारतीय शिक्षण व्यवस्थेत शाळा ते महाविद्यालयीन स्तरा पर्यंत अनेक बदलांचा परिचय करून दिला जातो.
* NEP 2020 चे उद्दीष्ट भारताला जागतिक ज्ञान महासत्ताक बनवणे आहे. मनुष्यबळ विकास मंत्रालयाचे नाव बदलून शिक्षण मंत्रालय करण्यासाठी मंत्रिमंडळाचे मंजूरी दिली आहे.
* चौकटीतील केवळ मंत्रिमंडळाचे भारतातिल शिक्षणाच्या चौको-टीतील केवळ तिसरा मोठा सुधारणा आहे. ज्ञानाच्या बाबतीत जगामध्ये वेगाने बदल होत आहेत. बिग डेटा, मशीन लार्निंग, कृत्रिम बुध्दीमत्ता यासारख्या विज्ञानाच्या बाबतीत मानसांना ऐवजी यंत्रे करू शकतील त्याच तंत्रज्ञानाच्या क्षेत्रांम धील वेगाने होत. असलेल्या विकासामुळे जगभरातील अकु-शल कामे आता मानसान ऐवजी यंत्रे करू शकतील त्याचे वेळी गणीत, संगणक, विज्ञान आणि कर्मचाऱ्यांना तसेच विज्ञान समाजशास्त्र आणि बहुशाखीय क्षमता असलेल्या कुशल परिणामांमुळे जगाची उर्जाची मागणी असेल हवा-माण बदला बरोबर वाढते प्रदुषण आणी कमी होणारे नैसर्गिक स्त्रोत या कर्मचाऱ्यांना वाढती मागणी असेल भारत विकसित देश होण्याकडे वाटचाल करत असतांना तसेच जागतिक समस्या बहुशाखिय क्षमता असलेल्या कुशल

CamScanner

कौशल्यांना वाढीव आव्हाने आहेत.
राष्ट्रीय शिक्षण धोरण 2020 हे नवा शासकीय धोरण स्पष्टपणे करत आहे. आणि त्याचा हा उद्देश आपल्या देशातील वाढत्या सर्वांना दर्जेदार पार्श्वभूमीच्या विचार न करता सर्वांना पुढे समान सुरू सैद्धांतिक व आर्थिक समानांना विकास सुरू केला पाहिजे.

काळी पहाणी

शिक्षक, कसा असावा

सर्वांना कुशल असलेल्या उच्च शिक्षण संस्थांमध्ये स्वरूपानुसार व विषयावर आधारित [illegible] [illegible] चार वर्षांचा एकात्मिक बी.एड (B.ed) हा अभ्यासक्रम शिक्षकांना पूर्ण करावा लागेल आहे. शिक्षक बनण्याचा हा प्रमुख मार्ग आहे. दुय्यम दर्जाच्या व अकार्यक्षम शिक्षण संस्था बंद करण्यात येतील.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] भरती करण्यात येईल.

या [illegible] अभ्यासक्रमातून [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] व [illegible] [illegible] [illegible].

सन 2030 पर्यंत पूर्ण शाळा व महाविद्यालय [illegible] मध्ये शिक्षणात 10% [illegible] [illegible] [illegible] (जी.डी.पी) [illegible] [illegible] केले आहे.

सध्याच्या मधील वैद्यकीय प्रवाह, कायदा शिक्षण आणि व्यावसायिक प्रवाह यांच्यात असलेले हे कठोर विभाजन रद्द करण्यात आले आहे. शिक्षकांच्या सार्वत्रिक [illegible] सुनिश्चित करण्यावर भर देण्यात आले आहे. [illegible] सुविधा सहाय्य [illegible] आणि त्यांच्या अध्ययन स्तरावर [illegible] शिक्षक आणि अनौपचारिक शिक्षण पद्धतींसह [illegible] [illegible] उत्तम प्रशिक्षण सामाजिक कार्य करणाऱ्यांचे [illegible] [illegible] [illegible] आणि राज्यांच्या [illegible] दर 3-5 आणि त्या [illegible] [illegible] [illegible] आणि शिक्षण [illegible] करण्याचा कार्यक्रम या माध्यमातून हे उद्दिष्ट साध्य करण्यात येणार आहे. राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 2020 अंतर्गत सुधारणा आहे.

FOR EDUCATIONAL USE

CamScanner

आयोगाने सुचविलेल्या शिफारशी

आता समग्र शिक्षा आयोगामध्ये विलिन झालेल्या सर्व शिक्षण अभियानामुळे (SSA) आणि राज्यभरात झालेल्या महत्वपूर्ण प्रयत्नामुळे देशभरातील अनेक वस्तीन मध्ये प्राथमिक शाळांची स्थापना होईल जवळ-जवळ सर्वांना प्रथमीक शाळांची सुविधा उपलब्ध झाली. तरी या मुळे अतिशय छोट्या शाळांची निर्मिती U-DSE 2016-2017 च्या सर्वेनुसार भारतातील जवळ जवळ 23 सार्वजनीक प्राथमिक शाळनमध्ये इयत्ता 7-5 या विद्यार्थांना शाळा, शालेय संकुलनामध्ये अपंग विद्यार्थी चे एकात्मीकरण करण्यासाठी संसाधनांचे पुरविली जातील. आवश्यकता तसेच तिथे मुलांना कोणत्याही अडथळ्याविना शाळेत प्रवेश करता येईल. RPWD कायद्यानुसार वेगवेगळ्या क्षेत्रातील सर्व मुलांच्या कोणत्याही गरजानुसार अपंग असलेल्या सर्व सुविधा व गरजा पुरवण्यासाठी व गरजा सुनिश्चित करण्यासाठी आवश्य यंत्रणा यांच्या संपूर्ण सहभाग आणि समावेश करण्यासाठी जाईल. अपंगत्व असलेली मुले वर्गामध्ये जास्त यंत्रणा तयार करण्यासाठी शाळा आणि शालेय संकुलने काम करीत आहे. साहाय्यक हि वायसेस या भागामध्ये बहुतेक वर्ग मध्ये विशिष्ट शैक्षणीक असमता असलेली मुले त्यांना सातत्याने मदतीची गरज असते. संशोधनेत स्पष्ट केले आहे. कि जितक्या लवकर शिक्षणातील आशा अक्षमता लवकर शोधण्यासाठी आणि शिक्षकांना मदत केली पाहिजे विशिष्ट कृती मध्ये मुलांना आपल्या गतीने काम करण्यासाठीची परवानगी जास्त वापर करण्यासाठी योग्य तंत्रज्ञानाच्या वापर प्रत्येक-मुलांच्या चांगल्या गोष्टीचा जास्तीत जास्त वापर करण्यासाठी लवचीक अभ्यासक्रम व योग्य मुल्यांकन तसेच प्रामाणिक-राहण्यासाठी योग्य प्रणाली तयार करणे यांचा समावेश आहे. परख, यह इतर आणि प्रमाणात संख्या शैक्षणीक अक्षमता

FOR EDUCATIONAL USE

CamScanner

असलेल्या सर्व कुशांना प्रवेश व संधी मिळेल आणि सर्व समुदायांना सुसंबद्द आणि आपलेसे वाटेल असे हे आर्थिक प्रमाणात समाविष्ठ करण्यात येईल.

सद्यस्थितीमधील उपयोजन

ज्ञान निर्मिती आणि संशोधन या गोष्टी मोठ्या प्रमाणात आणि जिवंत अर्थव्यवस्था वाढीसाठी आणि ती टिकवून ठेवण्यासाठी समाजाच्या उत्पन्नासाठी आणि अधिक मोठे यश मिळविण्याकरीता देशाला सातत्याने प्रेरीत करण्या साठी महत्वाच्या आहे. बरोबरच सर्वात समृद्ध संस्कृती पैकी (उदा. भारत मेसोपोटेमिया रोजिन आणि ग्रीस, ते आधु- निक युगापर्यंत ज्ञानधारीत समाज आहे. त्यांनी विज्ञान तसेच कला भाषा आणि संस्कृती या ज्ञानाच्या मुलभूत योजनेतून आपल्या भौतिक व बौध्दीक संपत्ती मधील वाटा मिळवला त्यामुळे केवळ त्यांचे नष्ट जगभरातील इतर संस्कृतीचेसुध्दा वर्धीत आणि उथान झाले.

सध्या जगात घडणाऱ्या जलद बदलांकडे पाहता संशोधनाची एक मजबूत परिस्थिती कदाचित पुर्वी कधीच नव्हती तितकी आता महत्वाची झाली आहे. उदा. हवामान बदल लोकसंख्येची गती शीलता आणि व्यवस्थापन जैवतंत्रज्ञान आणि विस्तारणारी जागतिक बाजारपेठ मशीन लर्निंगच्या उदाहरण कृत्रीम बुध्दीमत्ता जर भारताला या विभिन्न

CamScanner

※ विद्यार्थी शिक्षकांचे अभिप्राय ※

मुलांनी शाळेत प्रवेश घेतला आहे. आणि ती शाळेत उपस्थित राहत आहे. हे सुनिश्चित करणे हे शाळेचे व्यवस्थेचे एक उद्दीष्ट असणे आवश्यक आहे. सर्व शिक्षण अभियान (आता समग्र शिक्षा) आणि शिक्षण हक्क कायदा यांच्यासारख्या शाळा नोंदणी साध्य करणाऱ्या भारताने अलिकडच्या काही वर्षात प्राथमिक शिक्षणात जवळपास पूर्णपणे म्हणतात: येईल. अशी शाळा नोंदणी - साध्य करण्याच्या दृष्टीने उल्लेखणीय प्रगती केली आहे. नंतरच्या इयत्तेच्या डेटा मात्र मुलांना शाळेत शिक्षण व्यवस्थेत (सांभाळून ठेवण्यात) काही गंभीर समस्या असे दर्शवितात. शाळा सोडलेले विद्यार्थ्यांना पुन्हा शाळेत येण्या साठी व आणखी विद्यार्थ्यांना सोडण्यापासून रोखण्यासाठी अजुन दोन उपक्रम हाती घेण्यात येतील पहिला म्हणजे प्रभावी आणि पुरेशा पायाभूत सुविधा पुरवणे शालेय शिक्षण मिळू शकेल. प्रत्येक टप्यावर नियमीत प्रशिक्षीत शिक्षण उपलब्ध करणे देण्याबरोबर शालेय पायाभुत सुविधांच्या कमतरता राहणार नाही.

ऐतिहासिक पार्श्वभुमी

पहिले राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 1986 साली अंमलात आले. त्यात 1992 मध्ये बदल 2009 मध्ये शिक्षण हक्क कायदा संमत झाला त्यांची 2013 पासुन अंमल बजावणी करण्यात आली राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण मसुदा निर्मिती व मान्यता राष्ट्रीय शैक्षणीक धोरणाच्या मसुदा तयार करण्यासाठी इस्त्रोचे माजी अध्यक्ष डॉ. डी. कस्तुरीरंगन यांच्या अध्यक्षतेखाली समिती नेमण्यात आली होती. ह्या समीतीने तयार केलेला मसुदा 2019 मध्ये प्रकाशित करण्यात आला. त्यावर संबधीत घटकांशी चर्चा झाल्यावर 29 जुलै 2020 रोजी केंद्रीय मंत्रीमंडळाने मंजुरी दिली राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 2020 प्रमुख हि वैशिष्टे खालील प्रमाणे आहेत.

वैशिष्टे :-

शालेय शिक्षणाच्या स्वरुपात बदल 10+2 ऐवजी 5+3+3+4 हि नवी प्रणाली प्रथम टप्पा :- पूर्व प्राथमिक तीन वर्षे आणि 1 ली आणि 2 री असे एकुण तीन वर्षे आणि पुर्व प्राथमिक शाळेसाठी NCERT अभ्यासक्रम तयार करुन देशभरात लागू करेल. तिसरी पर्यंत वाचन, संख्या, अक्षर ओळख मुलभूत शिक्षण.

दुसरा टप्पा :-

तिसरी ते पाचवी पर्यंतचे शिक्षण, जमल्यास पर्यंतचे शिक्षण मातृभाषेत दिले जाईल पुर्वप्राथमिक - पासुन ते वयाच्या 14 व्या वर्षापर्यंत शिक्षण हक्क - कायदा लागु मध्यान्न भोजन योजनेचा विस्तार शंभर टक्के विद्यार्थ्यांना शिक्षण प्रवाहात आणणे राष्ट्रीय उत्पन्नाच्या सहा टक्के रक्कम शिक्षणावर खर्च

CamScanner

करणे शिक्षकांना नियमित स्वरुपात प्रशिक्षण देणे.

तिसरा टप्पा :->

सहावी ते आठवी पर्यंतचे शिक्षण सहावीपासुन व्यावसायिक शिक्षणाचा समावेश सरकारी आणि खाजगी शाळांतील शिक्षणात समानता. सहावीनंतर त्रिभाषा सुत्र - प्रथम भाषा मातृभाषा, व्दितीय भाषा - राष्ट्रभाषा हिंदी तृतीय भाषा इंग्रजी किंवा इतर भाषा.

शिक्षक - विद्यार्थी प्रमाण 30:1 शिक्षकांच्या भरतीचे अधिकार संबंधीत संस्थांना शिक्षक भरती गुणवत्तेनुसार, प्रथम नियुक्ती पाच वर्ष परिक्षाविधीन कालावधी, देखरेख समीती आणि विद्यार्थी प्रतिसाद लक्षात घेऊन कायमस्वरुपी नियुक्ती हसत खेळत आणि प्रायोगिक शिक्षणावर भर.

चौथा टप्पा :->

नववी ते बारावी पर्यंतचे शिक्षण या टप्यात कोणतीही शाखा नसेल विद्यार्थ्यांना विषय निवडण्याची संधी.

उदा. विज्ञान शिकतांना संगीत विषय शिकता येईल बोर्डाच्या परिक्षेचे महत्व कमी होणार सेमिस्टर पॅटर्ननुसार परिक्षा वर्षातुन दोनदा, परिक्षा नववी ते बारावीची आठ सेमिस्टर मध्ये विभागणी शालेय गुणपत्रात व्यापक बदल - गुणपत्रकावर विद्यार्थी वर्गमित्र आणि शिक्षकांचा शेरा. बारावी पूर्ण झाल्यानंतर बारा वर्षांचे रिपोर्ट कार्ड दिले जातील.

व्यावसायीक अभ्यासक्रमावर भर

प्रात्यक्षिक अभ्यास व कौशल्य शिक्षणावर भर विद्यार्थ्यांचे स्वतः सर्व विद्यार्थ्यांनी शिक्षक मुल्यांकन करणार मु... च्या शिक्षणात पालकांचा सहभाग उच्च शिक्षणातील कायदा आणि वैद्यकीय महाविद्यालय वगळता देशात...

FOR EDUCATIONAL USE

समितीचे सदस्य

2020 मध्ये भारतात कोरोना काळात केंद्र सरकारने पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांच्या नेतृत्वाखाली जे अनेक निर्णय घेतले त्यातले बेरचसे वादग्रस्त व घाई घाईत घेतले होते त्याला अपवाद होता ' नवे राष्ट्रीय शिक्षण धोरण 2020 चा त्यामुळे राजकीय प्रतिक्रिया वगळता त्याच तस व्यापक स्वागतच झाल 1986 नंतर जवळपास 34 वर्षांच देशाच ' नव राष्ट्रीय शिक्षण धोरण 2020 हे इस्त्रोचे माजी संचालक व विख्यात अंतराळ शास्त्रज्ञ के कस्तुरीरंगन यांच्या अध्यक्षते खालील एका तज्ञ समितीन तीन वर्ष परिश्रम करून तसंच शैक्षणिक क्षेत्रातील सर्व संबंधिताशी व्यापक विचारविनिमय आणि सल्ला - मसलत करून तयार केल आहे.

1968 व 1986 च्या राष्ट्रीय शिक्षण धोरण मधील चांगल्या मुलभूत बाबी कायम ठेवून एकविसाव्या शतकाच्या भारता साठी कस्तुरीरंगन यांच्या भाषेत सांगायचं तर ते Complete overn hanling नव्हत तर Fine tuning होत कारण इंटरनेट व माहिती तंत्रज्ञानाच युग 1990 नंतर खऱ्याच अर्थाने सुरु झाल होत आणि आता जग चौथ्या औद्योगिक क्रांतिपर्वात पुढे चालल आहे अशा वेळी नव्या युगासाठी तंत्र घिटित जागतिक बदलांना देशाला सज्ज करण्या साठी ' नवे राष्ट्रीय शिक्षण धोरण 2020 ला केंद्राने मंजुरी

FOR EDUCATIONAL USE

सद्यस्थितिमधील उपयोग आणि उपयोजना

शालेय आणि उच्च शिक्षणात मोठ्या प्रमाणात परिवर्तनात्मक सुधारणांना यात मोठा वाव देण्यात आला आहे. 21 व्या शतकातले हे पहिले शिक्षण धोरण असुन 34 वर्ष जुन्या 1986 च्या शिक्षणाच्या च्या राष्ट्रीय धोरणांची जागा नवे धोरण घेणार आहे. सर्वांना संधी नी पक्षपात दर्जा परवडणारे आणि उत्तर दायित्व या स्तंभावर यांची उभारणी करण्यात आली आहे. 2030 च्या शाश्वत विकास कार्यक्रमाशी यांची सांगड घालण्यात आली आहे. शालेय आणि महाविद्यालयीन शिक्षण अधिक समग्र, बहु शास्त्रीय 21 व्या शतकाच्या गरजांना अनुरूप करत भारताचे चैतन्यशील प्रज्ञावंत समाज आणि जागतिक ज्ञान महासत्ता म्हणून परिवर्तन घडवण्याचा आणि प्रत्येक विद्यार्थ्याच्या आगळ्या वेगळ्या क्षमता पुढे आण-ण्याचा या धोरणाचा उद्देश आहे.

शालेय शिक्षण :-

शालेय शिक्षणाच्या सर्व स्तरावर सार्व-त्रिक प्रवेश संधी सुनिश्चित करत राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 2020 मध्ये शालेय पुर्व ते माध्यमिक अशा सर्व स्तरावर शालेय शिक्षणाला सार्वत्रिक संधी सुनि-श्चित करण्यावर भर देण्यात आले आहे पायाभूत सुविधा सहाय्य शाळाबाह्य मुलांना मुख्य प्रवाह आणण्यासाठी कल्पक शिक्षण केंद्र विद्यार्थी आणि त्यांच्या अध्ययन स्तरांचा मागोवा औपचारिक आणि

15

अनौपचारिक शिक्षण पद्धतीसह शिक्षणाचे अनेक मार्ग सुलभ करणे. शाळांसमवेत समुपदेशक किंवा उत्तम प्रशिक्षित सामाजिक कार्यकर्त्यांची सांगड. एन आय ओएस आणि राज्यातल्या मुक्त शाळा याद्वारे 3.5 आणि 8 वी च्या इयत्तेसाठी खुले शिक्षण, व्यावसायिक अभ्यासक्रम. प्रौढ साक्षरता आणि जीवन समृद्ध करणारे कार्यक्रमे या मार्गाने हे उद्दीष्ट साध्य करण्यात येणार आहे. राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 2020 अंतर्गत सुमारे 2 कोटी शाळाबाह्य मुले मुख्य प्रवाहात आणली जाणार आहेत.

कार्यपद्धती

नवीन शैक्षणिक धोरण 2020 अंतर्गत शालेय व उच्च शिक्षणाच्या रचनेत आमुलाग्र बदल करण्यात आले. आहेत. शिक्षण अभ्यासक्रमांना वेगवेगळ्या शाखांच्या चौकोटीतुन बाहेर काढून आंतर शाखीय आणि समन्वयी करण्यात आले आहे. याचाच सोपा अर्थ असा आहे की आता एकाचवेळी अभियांत्रिकी व संगीत हे दोन्ही विषय घेऊनही उच्च शिक्षण पुर्ण करता येईल नवीन शैक्षणिक धोरणानुसार शालेय विद्यार्थीमध्ये वैज्ञानिक दृष्टिकोन विकसित केला जाणारा असुन 21 व्या शतकासाठी आवश्यक कौशल्ये प्रदान करण्याला महत्व देण्यात आले आहे.

FOR EDUCATIONAL USE

महत्वाचे मुद्दे

शालेय शिक्षण

1) नवा अभ्यासक्रम आणि बौधणिक आराखड्यासह बालवयाच्या सुरवातीला काळजी आणि शिक्षण.

2) पायाभूत साक्षरता आणि संख्या शिक्षण साध्य करणे.

3) शालेय अभ्यासक्रम आणि शिकवण्याच्या पद्धतीत सुधारणा.

4) बहु भाषिकता आणि भाषेची ताकद.

5) मुल्यांकन सुधारणा

6) न्याय आणि सर्व समावेशक शिक्षण

7) मजबुत शिक्षक भरती आणि करिअर मार्ग

8) शालेय प्रशासन

9) शालेय शिक्षणासाठी मानक - निश्चिती आणि मान्यता.

FOR EDUCATIONAL USE

CamScanner

उच्च शिक्षण

1] 2035 वर्षा पर्यंत GER 50 टक्का पर्यंत वाढविणे
2] समग्र बहु शाखीय शिक्षण.
3] नियमन.
4] तर्कसंगत संस्थात्मक संरचना.
5] प्रेरित, उत्साही आणि सक्षम अध्यापक.
6] शिक्षकांचे शिक्षण
7] मार्गदर्शक मोहीम
8] विद्यार्थ्यांना आर्थिक मदत
9] मुक्त आणि दुरस्थ शिक्षण
10] ऑनलाइन शिक्षण आणि डिजिटल शिक्षण.
11] शिक्षणामध्ये तंत्रज्ञान.
12] भारतीय भाषांचा प्रसार.
13] व्यावसायिक शिक्षण
14] प्रौढ शिक्षण
15] शिक्षणासाठी वित्तपुरवठा.

CamScanner

संदर्भग्रंथ

समाजाच्या उज्वल भविष्यासाठी आपल्या युकांना उच्च दर्जाचे शिक्षण देण्याइतकी चांगली गुन्तुक इतकी कुठ लिहिलेली नसल्यामुळे हे धोरण शिक्षणातिल गुंतवणूक वाढवण्यासाठी बांधील आहे दुर्दैवाने 1968 च्या धोरणात परिकल्पनिय केल्यानुसार आणि 1986 च्या धोरणात पुन्हा नमूद केल्यावर भारतात शिक्षणातिल सरकारी खर्च पुन्हा भारतात शिक्षणावरील सरकारी खर्च GDR च्या 6 टक्के रत्न केल्या खर्चाच्या सुमारे वाढ करण्यात आलि आहे.

शिक्षणाचे उद्दीष्ट साध्य करण्यासाठी आणि त्यासंबद्धीत अनेक फायदे या राष्ट्राला कार्यव्यवस्थेला मिळवून देण्यासाठी हे धोरण सरकार आणि सर्व राज्यसरकाराने शैक्षणिक क्षेत्रातील सार्वजनीक गुतवणूक लक्षणिय वाढ करण्यासाठी भारताच्या लक्षणीय वाढ भविष्यातिल आर्थिक सामाजिक सांस्कृतिक आणि तांत्रिक प्रगतिसाठी आणि विकासासाठी आणि खरोखर शिक्षण व्यवस्थेसाठी असणे अत्यन्त महत्वपुर्ण मानले जात आहे.

FOR EDUCATIONAL USE